

PTUJSKI LIS

Politično gospodarski tednik.

Štev. 11

Ptuj, 13. marca 1921

III. letnik

Našim naročnikom smo doposlali opomine za naročnino. Mnogi so se resnemu pozivu odzvali, mnogi ne.

Proti poslednjim bomo morali rabiti zadnje sredstvo — sodno pot. Krivi si bodo sami, kajti mi smo bilo zelo, zelo potrpežljivi.

Upravništvo.

Elektrifikacija dravske doline.

Dr. Ing. Král.

Pripravljalni odbor za dobavo elektrike s sedežem v Ptuj postavljal si je nalogo, prekrbeti dravsko dolino pod Mariborom do Varaždina, nadalje pa Medjimurje in Prekmurje z električno močjo od znane velike hidrocentrale na Dravi pri Fali.

Točasno je elektrarna na Fali zgrajena za izrabo normalne vode v Dravi in proizvaja z obstoječimi napravami povprečno 30.000 KS. Samo ob sebi je umljivo, da se tako velika centrala zamore uspešno uveljaviti kot važen gospodarski faktor edino-le, ako se najde primeren način za razdelitev razpoložljive energije med posamezne odjemalce. Srečna rešitev tega vprašanja je izredno važna tako za elektrarno Fala kot producenta, kakor tudi za prebivalstvo bližnjih krajev kot konsumente. Za pravo umevanje predmetnega vprašanja je predvsem treba, da si široke vrste prebivalstva napravijo pravo sliko o proizvodnji in uporabljanju električne sile.

Ne more biti namen le-teh vrstic, opisati

celo napravo na Fali; nepoučenim naj služi v pojasnilo samo sledeče:

V koritu Drave pri Fala se je zgradil močan jez, s katerim se dvigne voda približno 14-5 m nad gladino vode pod nekdanjim naravnim slapom pri Fali. Ob jez se je sezidalo veliko poslopje s 5 velikimi turbinami, čez katere se pelje voda, ki je večino leta na razpolago in to je približno 200 m³ v vsaki sekundi. Voda spravlja s svojo „živo silo“ — kakor poljudno označujemo kinetično energijo-turbine v tek in te zopet gonijo tako imenovane električne generatorje, to je stroje za proizvodnjo električne sile. Na ta način je mogoče proizvodnjo na Fali noč in dan neprenehoma ogromno silo uvožoma navedenih 30.000 konjskih sil. Kaj pomeni ta sila, si morda vsak lahko predstavi, ako se pripomni, da je treba za pogon mlatilnic, kakor se večinoma uporabljajo v naših krajih z motorjem na bencin ali s parno lokomobilom, 3½ do 4 konjskih sil, da težki tovorni avtomobil, kakor jih vidimo na naših cestah, potrebuje približno 30 konjskih sil. Lokomotiva, ki vleče tovorni vlak s 40—50 vagoni, proizvaja približno 400 600 KS itd.

Iz navedenega je razvidno, da predstavlja elektrarna na Fali veliko tvornico za proizvodnjo električne sile, ki se jo širom kraja lahko uporabi za vse mogoče gonilne namene, za razsvetlavo in za ogrevanje. V Fali producirana električna sila je v velikih količinah izdelovano blago, ki ga je sedaj treba v primerni obliki in na primerni način dovajati k posameznim konsumentom. Ampak ravno tako, kakor ne more veliki tovarnar s svojimi, v velikih množinah proizvajanimi izdelki trgovati z vsakim posameznim kupcem na drobno, temveč dobavlja svoje izdelke na

debelo svojim veletrgovcem kar po cele va gone, veletrgovci pa potem razdeljujejo blago manjšim trgovcem, od katerih šele kupuje posameznik, ravno tako more oddajati elektrarna na Fali svoj tok edino v velikih množinah skupno naenkrat ali za velike tvornice ali za cele pokrajine, v katerih se šele električna sila razdeli s primernimi napravami na posamezne odjemalce. Kakor služijo za prevažanje blaga po svetu ladje, železnice, avtomobili in vozovi, tako služijo za prenašanje električne sile posebni vodi, ki sestojijo iz kovinastih žic in ki tvorijo cela obsežna žična omrežja. Na ta omrežja priklopi vsak, ki hoče odjemati električni tok, svojo lastno žico od svoje žarnice, svojega motorja ali podobnega.

Je torej nemogoče, da bi ena posamezna vas nekje spodaj na Dravskem polju dobila neposredno električno silo od Fale; treba je, da se združi v tak namen cela širna pokrajina, za katero se izdelava skupno omrežje za dovajanje in razdeljevanje električnega toka.

S tem stojimo sedaj pred vprašanjem, koliko bode stala naprava, kako naj se pridobije potrebna denarna sredstva in končno, koliko bode moral vsak posameznik plačati za uporabljeni tok. Pred vsem bodi omenjeno, da se električna sila prodaja po gotovih enotah povsem slično, kakor vsako drugo blago: moko prodajamo po meterskih stotih ali vagonih predeno blago po metrih, tekočine po litrih, hektolitrih itd. Ravno tako se prodaja elektrika po raznih enotah, izmed katerih je praktično najbolj razširjena enota kilowatt (oznaka KW), ki je nekoliko večja, nego konjska sila, po kateri se meri sila parnih strojev in raznih drugih motorjev na bencin, plin ali mineralno olje (1 konjska sila je 0-736 KW.) Pri prodaji električnega toka se

Tobak.

(Nadaljevanje.)

Danes pa, ker so se cene surovinam in delavne moči neizmerno podražile, je morala tudi naša monopolna uprava cene fabrikatov sorazmerno podražiti.

Pridelovanje tobaka bo v naši državi igralo važno gospodarsko vlogo.

Ko se vse uredi, bo državni monopol mogel izvažati znatne količine sirovega tobaka in pa tudi fabrikatov v druge države.

Tobačni pridelek iz Skopeljske in Štipske pokrajine se je v velikih množinah izvažal pred vojno v druge evropske in izvenevropske pokrajine (Severno Ameriko). Ni povoda dvomiti, da bo tudi poslej mogoče in to ne samo od tam, ampak tudi iz Črne gore in Hercegovine. Ako bodo naše slovenske pokrajine producirale čez lastno potrebo, bo tudi te vrste tobak našel odjemalcev, slično kakor sirovine ogrskega izvora pred svetovno vojno.

Toliko za uvod.

V sledečih poglavjih hočemo podati nekoliko navodil, kako se tobak prideluje, obira, suši in oddaja odkupovalnim državnim komisijam.

To navodilo naj zadosti nujni potrebi,

ki je nastala tako nenadoma z dovoljenjem gojenja tobaka v Sloveniji.

V katerih delih Slovenije se namerava gojenje tobaka?

Monopolna uprava dovoljuje za sedaj tobačne nasade v onih delih Slovenije, kjer se z uspehom goji vinska trta, in sicer: v Prekmurju, velikem delu Štajerske, Dolenjske in v Belokrajini.

Ali nam bo mogoče pridelovati s pridom tobak v teh pokrajinah?

Mislim, da moremo temu pritrditi z ozirom na podnebje in zemeljsko sestavino.

Podnebje, kjer uspeva vinska trta, je prikladno za pridelovanje aromatičnega tobaka.

Duvanska rastlina, ki se iz gorke lehe presadi, potrebuje za razvoj do dozoritve okroglo 3½ do 4 mesece, torej, ako sadike iz gorkih leh presadimo sredi maja, je vegetacija rastline dovršena najkasneje že sredi septembra. Ako pa sadimo konci maja tja do sredi junija, smemo računati, da bomo mogli tobak do cela obrati že pred prvimi mrazovi.

Tudi so pogoji glede sestavine zemlje ugodni. Zemlja v označenih delih Slovenije je bogata na hranilnih snoveh, ki jih je treba za uspevanje tobakove rastline. Vsebuje posebno mnogo apnenca, kateri je poleg kalija glavna sestavina tobakovih listov.

Tobaku ne ugaja pretrda zemlja (ilovnata) niti preveč peščena. Za dobri razvoj listov, ki so pravi proizvod za pridelavo to-

baka, je treba dosti redilnih snovi, kar vse ima zemlja v omenjenih pokrajinah. Korenine segajo v globočino do 20 cm, torej se mora zemlja do te globočine preorati. Da je treba primerno gnojiti in dobro obdelovati, je samoobsebi umevno, ako hočemo pri tobačni kulturi dosegati dobre uspehe. Jako dobro vpliva, ako se razsad, ko je v rasti, zaliva ob deževnem vremenu z gnojnico.

Pridelovanje. Gorke lehe (grede) za posev.

Pridelovanje tobaka se prične spomladi sredi marca s tem, da se napravi posev tobakovega semena v gorke lehe (grede).

Gorke lehe se napravijo najboljše na južnozahodni strani kakega poslopja, tako da imamo zavetje proti severu in dovolj solnca. Največ zavetja je, ako je proti severu stena kakega poslopja. Gorke lehe se dajo z majhnimi stroški napraviti.

Naš mali kmet bo moral kakor drugod večinoma sam vzgajati sadike, zato ne moremo od njega zahtevati, da bi v vsakem slučaju napravil gorke lehe s steklenimi pokrovi, kakor jih imajo vrtnarji.

Zadostuje, ako se na zavetni južnozapadni strani poslopja najde solnčen prostor. Ta se obda s 4 deskami, ki služijo kot nekak obod nameravane gorke lehe. V ta obod se naloži konjskega gnoja in isti dobro pohodi, da nastane prilično 30 cm debela gnojna plast. Na to plast se posuje majhno ped